

KUMU -19
77

KUML ¹⁹/₇₇

ÅRBOG FOR
JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

With Summaries in English

Jysk Arkæologisk Selskab satte dette Kuml for
OLE KLINDT-JENSEN
på 60-årsdagen den 31. marts 1978

I kommission hos Gyldendalske Boghandel,
Nordisk Forlag, København 1978

OMSLAG:
Fantasi over Jelling-ornamentik

Redaktion: Poul Kjærum
Tilrettelæggelse og omslag: Flemming Bau
Tryk og indbinding: Jydsk Centraltrykkeri A/S

Skrift: Baskerville 11 pkt.
Papir: Mat JC-blade 120 gr.

Copyright 1978 by Jysk Arkæologisk Selskab

ISBN 87-01-72891-1

INDHOLD/CONTENTS

<i>Poul Kjærum</i> : Ole Klindt-Jensen, 60 år	7
Skattefundet fra Rådved – The Rådved treasure	
<i>Jørgen Steen Jensen</i> : Fundet og mønterne	11
The find and the coins	36
<i>Niels-Knud Liebgott</i> : Lerkarrene og bronzegryden	40
The pots and the bronze vessel from Rådved	45
<i>Fritze Lindahl</i> : Sølvsmykkerne	47
Silver jewellery from Rådved	53
<i>Fritze Lindahl</i> : Textilerne	54
Textiles from Rådved	59
<i>Birthe Gottlieb</i> : Rådvedskattens konservering	61
Conservation of the Rådved treasure	63
<i>Erling Johansen og Aslak Liestøl</i> : Jellingsteinen. Steinhogger og runerister	65
The Jelling Stone. Sculptor and rune carver	82
<i>Mette Iversen og Ulf Näsman</i> : Smykkefund fra Eketorp-II	85
Ornaments found in Eketorp-II	99
<i>Jørgen Ilkjær og Jørn Lønstrup</i> : Illerup Ådal. Udgravningen 1976.	105
Illerup Ådal, excavations 1976	116
<i>Ulrik Møhl</i> : Bjørnekløer og brandgrave.	
Dyreknoget fra germansk jernalder i Stilling	119
Bearclaws and cremation	127
<i>Niels H. Andersen og Torsten Madsen</i> : Skåle og bægre med	
stovinkelbånd fra Yngre Stenalder	131
Neolithic bowls and lugged beakers with chevron bands	155
<i>Torsten Madsen</i> : Toftum ved Horsens, et »befæstet« anlæg	
tilhørende Tragtbægerkulturen	161
Toftum near Horsens. A causewayed camp from the transition	
between Early and Middle Neolithic	180
<i>Hans Rostholm</i> : Neolitiske skivehjul fra Kideris og Bjerregårde i Midtjylland	185
Neolithic disc wheels from Kideris and Bjerregårde, central Jutland	210
<i>Jens Pinholt</i> : Røde fjerruller og social reproduktion i Santa Cruz øerne	223
Red feather rolls and social reproduction in the Santa Cruz Islands	237
Jysk Arkæologisk Selskabs publikationer	240

SKATTEFUNDET FRA RÅDVED

Af Jørgen Steen Jensen, Niels-Knud Lieb Gott, Fritze Lindahl,
Birthe A. Gottlieb

Fundet og Mønterne

I foråret 1976 lod smedemester A. P. Tjerrild i Rådved, ca. 7 km nordvest for Horsens, opføre en maskinhal til sit værksted, der ligger på matrikelnummer 13 e af Rådved by (1). Under arbejdet på byggepladsen (fig. 1) iagttoges brandspor, brølægning og syldsten, som blev fjernet. Desuden fandtes der keramik både fra romersk jernalder og fra nyere tid, og Tjerrild, der er historisk interesseret, foretog derfor jævnlig undersøgelser af terrænet for om muligt at finde mere. Om aftenen den 4. maj fandt han nogle grønne bronzestumper i jordoverfladen, der viste sig at være rester af en bronzegryde, placeret med bunden i vejret. Ved siden af gryden stod en sortgodskande – begge dele var beskadiget af den tunge trafik over byggepladsen – og det sås at kanden indeholdt mønter og smykker. Tjerrild op tog med forsigtighed kande og gryde, som viste sig at dække over en kuglepotte, og han bragte derefter fundet til sin bekendt, dr. med. Bent Sylvest, Urup. Denne tilkaldte overinspektør Poul Kjærum, Forhistorisk Museum, Moesgaard, der tog fundet i sin varetægt og foranledigede en undersøgelse ved museumsinspektør Hans Jørgen Madsen den følgende dag.

Hans Jørgen Madsen blotlagde et ca. 2 m² stort felt omkring Tjerrilds udgravningsgrube, der klarlagde, at der ikke var tale om yderligere nedgravninger. Bundniveau for fundet var ca. 20 cm under byggepladsens niveau, d.v.s. ca. 45 cm under nutidig markoverflade. Heller ikke ved en senere undersøgelse 19. maj fandtes spor af middelalderlige kulturlevn, og man ved derfor ikke under hvilke omstændigheder skatten i sin tid blev nedsat (2).

På Moesgaard blev kande og bronzegryde afbørstet. Bronzegryden viste sig at være sat omvendt ned over et lerkar. Gennem grydens ituslåede bund frempræpareredes mundingspartiet af lerkarret, hvis munding var dækket af et stort, glaseret lerkarskår. Under skåret lå iøvrigt et stykke sammenfoldet tekstil.

Efter aftale med Nationalmuseet blev fundet som danefæ (3) overført til København, hvor den videre undersøgelse foregik på Konserveringsanstalten for jordfund i Ny Vestergade. Om den indgående undersøgelse og behandling fundet har været genstand for, har Birthe Gottlieb fortalt andetsteds (4). Her skal først og fremmest fremhæves røntgenundersøgelsen af

kande og gryde med mønter og andre genstande in situ. En sådan undersøgelse (se s. 61) er så vidt vides af pionermæssig karakter. Kun sjældent når skattefund, der normalt findes mere tilfældigt som her – og ikke ved regulære arkæologiske udgravninger – urørte frem til museerne. Når det er sket i dette tilfælde, skyldes det Tjerrilds store omhu.

Gryden dækkede kun over én ting, en kuglepote, som var fuld af hulpenninge. Ved tømningen af denne kuglepote viste det sig, at en del af mønterne lå for sig selv i en pung, en slags kat af blære eller tarm, mens resten lå løst. Mønterne i kanden lå dels i en lærredspose og dels i en tilsvarende pung som i gryden. Allerede ved fundet af skatten var det blevet konstateret, at der øverst i kanden lå et mindre antal løse mønter samt nogle smykker.

Disse smykker samt tekstilerne vil blive nærmere omtalt af Fritze Lindahl (s. 47), mens Niels-Knud Liebgott skriver om kanden, kuglepotten med skår samt bronzegryden, der efter sit støbemærke kan bestemmes som værende fra Stralsund (s. 40).

Mønterne er – groft sagt – af samme art som de over 80.000 mønter fra Kirial fundet (5), nemlig et mindre antal sterlinge, især fra England, mens resten var ensidigt prægede nordtyske hulpenninge. I forhold til Kirial fundet var bevaringstilstanden dog ikke så god. En del af hulpenningene kunne simpelthen ikke skilles fra hinanden. Også efter konserveringen henligger de som små sammenkittede grupper på fra to til fem mønter, den ene oven på den anden. Det siger sig selv, at en del af disse mønter er ubestemmelige. I alt drejer det sig om ca. 375 mønter, hvoraf hovedparten lå under malmgryden.

Fig. 1: Byggeplads for maskinhal ved smedeværkstedet i Rådved. I forgrunden udgravningsgrube omkring fundstedet. Foto: JSJ.

Building site for machine hall in Rådved. In the foreground the excavation around the find.

Efter mønternes opbevaringssted kan man inddele dem i fem grupper, nemlig:

<i>I. Kanden</i>	Sterlinge	Hulpenninge	Vægt
a. Lærredspose	23	889 21/2	377.3 g
b. Kat	0	499 14/2	192.0 g
c. Løst øverst	1	48 ½	20.1 g
Total i kande	24	1436 36/2	589.4 g
<i>II. Kuglepote, dækket af malmgryde</i>			
a. Løst i kuglepote	0	1213 72/2	459.4 g
b. Kat i kuglepote	1	518 11/2	192.1 g
Total i kuglepote	1	1731 83/2	651.5 g
Ialt	25	3167 119/2	1240.9 g

Summarisk fordeler de hele hulpenninge sig i følgende hovedgrupper:

	Ham- borg	Hol- sten	Lüne- burg	Lü- beck	Meck- len- burg	Andre	Total
<i>I. Kanden</i>							
a. Lærredspose	529	30	81	41	150	58	889
b. Kat	214	49	31	28	134	43	499
c. Løst, øverst	24	3	2	3	14	2	48
<i>II. Kuglepote</i>							
a. Løst	813	103	33	23	183	58	1213
b. Kat	333	52	9	9	51	64	518
Total	1913	237	156	104	532	225	3167

Også en anden summarisk liste kan have interesse, nemlig en procentvis angivelse af fordelingen af mønterne fra de enkelte møntsteder indenfor fundets fem grupper. Den er udregnet på grundlag af de hele hulpenninge.

	Ham- borg	Hol- sten	Lüne- burg	Lü- beck	Meck- len- burg	Andre	Total
<i>I. Kanden</i>							
a. Lærredspose	27.7	12.6	51.9	39.4	28.2	25.8	28.1
b. Kat	11.2	20.7	19.9	27.0	25.2	19.1	15.8
c. Løst, øverst	1.3	1.3	1.3	2.9	2.6	0.9	1.5
<i>II. Kuglepote</i>							
a. Løst	42.5	43.6	21.2	22.1	34.4	25.8	38.3
b. Kat	17.4	21.9	5.8	8.7	9.6	28.4	16.3
	100.1	100.1	100.1	100.1	100.0	100.0	100.0

b. Bracteater.		helt	halvt
3	Med et kronet Hoved og Smaltesand, af de Slags, der er blivne tillagte Dronning Margrethe (Pms, indt. 1, 5 og 10 Sk.)	16.	.
4	Med et stort Naldebblad og Smaltesand	7.	.
5	— — —, men med et noget mindre Naldebblad	17.	.
6	Med et Naldebblad under en Gaal 	20.	1.
7	Med et Naldebblad over en Bænd. (fra Kiel)	2.	.
8	Med — / Blöseloh? /	35.	.
9	— — — —	48.	.
10	— — — —	41.	.
11	— — — —	18.	.
12	— — / Hamburg /	790.	13.
13	— — — —	727.	5.
14	— — — —	14.	.
15	— — — —	13.	1.
16	— — — —	2.	.
		1750. 20.	

Fig. 2: Udsnit af Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings fundprotokol (FP 445) for Frøslev fundet 1879, tegnet og skrevet af C. F. Herbst. Numrene 6, 8, 9-10-11, 12, 13, 14 og 15 svarer til Rådved numrene *127 ff., 104 ff., *108 ff, 80 ff, *70 ff, *103 og *100. Jfr. fig. 3.

Excerpt from the accession register of the Royal Collection of Coins and Medals (FP 445) for the Frøslev find 1879, drawn and written by C. F. Herbst. Numbers 6, 8, 9-10-11, 12, 13, 14 and 15 correspond to Rådved numbers *127 ff, 104 ff, *108 ff, 80 ff, *70 ff, *103 and *100. Cf. fig. 3.

Den sidste liste viser, at der er nogenlunde overensstemmelse mellem mønternes fordeling på hovedgrupper inden for fundets enkelte dele og i hele fundet. Man kan heraf slutte, at pengeomløbet i Østjylland på nedlægningsstidspunktet har bestået af en nogenlunde ensartet blanding af nordtyske hulpenninge. En enkelt markant undtagelse springer dog i øjnene, nemlig Lüneburg, hvor over halvdelen af de fundne mønter lå i kandens lærredspose, mens man umiddelbart kun skulle vente godt en fjerdedel. Da antallet af Lüneburg mønter dog er forholdsvis beskedent, nemlig 156 eller knap 5% af det totale tal, er der dog næppe grund til at tillægge denne afvigelse for stor betydning.

En mere udførlig fundliste bringes her nedenfor. For så vidt mønterne allerede kendes fra Kirial fundet, der er publiceret i »Nordisk Numismatisk Årsskrift« 1970, er de forsynet med henvisning til tilsvarende Kirial num-

mer, mens beskrivelsen i øvrigt af pladsmæssige grunde er summarisk. Af samme grund er disse hulpenninge normalt ikke vejte. Mønter, der ikke kendes fra Kirial fundet, er i nærværende fundliste indplaceret på rette sted, men naturligvis med en lidt mere udførlig beskrivelse. Det drejer sig først og fremmest om efterligninger af hamburgske hulpenninge, som formentlig er slået især i Holsten, samt om diverse mecklenburgske hulpenninge. En del af disse møntgrupper vil blive diskuteret mere indgående nedenfor. Mønternes placering inden for fundets enkelte dele angives i fundlisten s. 21 ff.

Det er muligt at datere Rådved fundets nedlægningstid ret nøje, nemlig til sidst i 1360'erne. Da argumentationen for denne datering må antages at have lidt videre interesse, skal den gengives her. Et godt udgangspunkt giver de engelske sterlinge, der på grund af indskrifts- og bogstavvariationer kan dateres ret nøje. Den yngste er sterlingen fra Durham (nr. *19), præget under biskop Thomas Hatfield. Mønten kan ved hjælp af indskrift og bogstavstyper dateres til 1351-52 og er, som det ses af illustrationen, ret slidt. En anden, forholdsvis sen sterling er den hidtil ukendte efterligning af den

		Insp.	1750.	20.
17	Med —		50.	1.
18	— — (6 med Straalerand og 2 halve 7; 2 øvrige med glat Rand).		27.	6.
19	Med en Ørn / Lübeck / — (1 med Straalerand; de øvrige med glat Rand)		22.	"
20	Med et Ørnehovud med 4 imellem Hornene / Wismar /		179.	2.
21	Med et Ørnehovud med 4 imellem Hornene / Mecklenburg /		35.	"
22	— 2 ^a — med 8 imellem Hornene		16.	"
23	— 3 ^a — * — 3 ^a — *		1.	"
24	— 3 ^a — * — 3 ^a — *		20.	1.
25	Med et kronet Ørnehovud (5 Variationer) —		76.	"
26	Med et Ørnehovud: /		167.	1.
27	— " — / /		31.	"
28	— " — / /		17.	"
29	Med en Fane: / — fra Stralsund		1.	"
30	— 3 ^a — / / — "		4.	"
31	Med en Fane vendt til Høire / Sinesburg /		1.	"

Fig. 3: Fortsat udsnit af fundprotokol for Frøslev fundet, jfr. fig. 2. Numrene 17, 18, 26, 27, 28, 29 og 30 svarer til Rådved numrene 30 ff med 46 ff, *294 ff, *303, *304, 310 ff og 313 ff.

Further excerpt from the accession register for the Frøslev find, cf. fig. 2. Numbers 17, 18, 26, 27, 28, 29 and 30 correspond to Rådved numbers 30 ff with 46 ff, *294 ff, *303, *304, 310 ff and 313 ff.

engelske, såkaldte edwardianske type (nr. *21), der antages at være præget i Aachen-området i Vesttyskland og muligvis i sidste halvdel af 1350'erne (6). Disse to mønter danner et udgangspunkt for dateringen.

Herefter kan vi sammenligne Rådvedfundet med Kirial fundet, hvis nedlægningsstidspunkt var omkr. 1365. Vi ser, at begge fundene mangler den hanseatiske witten, som efter den nyeste opfattelse må være præget i Lübeck fra omkr. 1365. Man har hidtil regnet fundet fra Eltang, nedlagt omkr. 1370, for at være det ældste danske fund med witten (7), men det er et spørgsmål om ikke Frøslev fundet, som vi senere skal vende tilbage til, er lige så gammelt eller endda lidt ældre. Under alle omstændigheder må den lybske witten ret hurtigt have sat sig spor i den danske møntcirkulation, der helt bestod af udenlandsk mønt, da wittenudmøntningen i Lübeck var ret betydelig sidst i 1360'erne. Man kan følgelig dårligt forestille sig en nedlægning af Rådvedskatten senere end 1370.

En nærmere sammenligning af hulpenningene i Kirial fundet og i Rådved fundet er ikke uden interesse. Begge fund har en stærk overvægt af hamborgske hulpenninge. I Kirial udgjorde de 49% af det samlede antal hulpenninge, mens det tilsvarende tal i Rådved er 60.3%. Andetsteds er dog vist, at denne overvægt af hamborgske mønter ikke er noget særsyn i periodens danske fund (8). Det var indtrykket under arbejdet med Kirial fundet, at et par talstærke grupper af hamborgske hulpenninge måtte høre til blandt fundets yngste (Kirial nr. 846-61, men især 889-897 og 898-905), samlet antal 25.951 eller 67.3% af de hamborgske hulpenninge. De tilsvarende mønter udgør i Rådvedfundet (nr. 50-58, *70-79 og 80-89) ialt 1639 eller 83% af de hamborgske hulpenninge. Den opfattelse at disse typer, især de to sidstnævnte, måtte høre til omkr. 1360 og i 1360'erne blev be styrket ved arbejdet med Rådved fundet.

Tilsvarende forholder det sig med de mecklenborgske hulpenninge, hvor den formentlig ret sene type Oertzen (9) 151 (Kirial nr. 1272-1318, Rådved nr. 246-74) udgør henholdsvis 90.7% og 63% af de respektive fund. Når typen i Rådved er forholdsvis mindre fremtrædende end i Kirial skyldes det åbenbart, at en række mecklenborgske typer findes her, men ikke i Kirial, muligvis fordi de er præget efter dette funds nedlægningsstidspunkt.

Rådvedfundets afvigelser fra Kirial fundet har stor betydning, idet man må antage, at man i Kirial med de over 78.000 hulpenninge har et repræsentativt udsnit af den cirkulerende møntmasse i Nørrejylland på nedlægningsstidspunktet. Her må man nævne en stor serie af formentlig holstenske (og muligvis slesvigske?) efterligninger af Hamborg typen med byport samt, sluttende sig hertil, en type med nældeblad (nr. *103-29). Disse mønter skal nærmere omtales nedenfor. Fra Mecklenburg er der en serie mønter af typen Oertzen 54 med varianter (Rådved nr. *294-300), der tidligere har været dateret til 1240-80.(10), men som nu må flyttes til ca. 1365, idet den også er hyppig i Frøslev fundet (fig. 3, nr. 26). Desuden er der et par meck-

lenborgske typer, der for så vidt slutter sig nær til de fra Kirial fundet kendte (Rådved nr. *284 ff.), men som på grund af bitegn dog er forskellige. En variant til de lybske hulpenninge, hvor man i stedet for et kongehoved har et hoved med lav, spids hovedbeklædning, er af Dannenberg henført til Greifswald. Hvis man opfatter den spidse hovedbeklædning som en art mitra, vil det være nok så rimeligt at henføre typen til ærkebispedømmet Bremen (11). En sådan henførelse er foreslået her (nr. 242-44).

Størst interesse fra et dansk synspunkt har den ovenfor omtalte holstenske gruppe med byport og krenellering samt nældeblad. Den udgør 237 stk. eller godt 12% af de egentlig hamborgske.

De hulpenninge, hvis byport krones af et »O« (nr. 104 ff., *108 ff), siges normalt at være fra Oldesloe (Jesse 261-62) (12), mens typen med en stjerne i byporten henføres til Itzehoe (Jesse 260). Den er ikke repræsenteret i Rådved fundet, men analogt hermed kan man formentlig henføre typen med byport kronet af stjerne (nr. *103) til Itzehoe. Derimod er det ikke helt klart, om man evt. kan opfatte nogle af portkrenelleringerne (nr. *113) som et »V« og følgelig ikke som et »O«. En sådan tolkning forekom bearbejderen mulig, og den fandt nogen støtte i C. F. Herbst's protokolindførelse af fundet fra Frøslev (se fig. 2, type 11), men desværre var en konsekvent skelnen mellem de forskellige tegn vanskelig at gennemføre. Det kunne ellers have været fristende af foreslå en henførelse af denne variant til Flensborg, hvis bynavn i det mindste enkelte gange staves med »V« som indledning. Hvad endelig mønttypen med det store nældeblad angår (nr. *121 ff.), så er det vel næppe muligt at sige andet end, at den har de holstenske grevers mærke og følgelig må stamme fra et holstensk møntsted. Holstensk mønt gik i begyndelsen af 1370'erne i Hamborg til en kurs af 80-85% af den hamborgske mønt (13).

Disse hulpenninge må sættes i forbindelse med nogle skriftlige omtaler af mønter fra Kiel, Itzehoe og Flensborg i Hanserecesserne 1367, 1368 og 1369. Man starter med at overveje om »moneta Flensburgensi et Kylensi«, senere skriver man til »Kylonenses, Flenseburgenses et ad Ydzechoo super moneta«. Formentlig er det et advarselsbrev til rådene i de tre byer. Sagen slutter med, at de vendiske hansestæder (Hamborg og Lübeck m.fl.) forbyder at bruge mønterne fra de tre nævnte byer, ligesom man var enige om, at forbudet skulle udstrækkes til evt. andre mønter, »der var lige så dårlige«, hvis andre byer skulle få den tanke. De hamborgske repræsentanter i mødet ville dog ikke gå direkte ind på aftalen, men henskød sagen til deres råd (14).

Det har ikke været muligt at foretage en detaljeret undersøgelse af disse formentlig holstenske og slesvigske mønters udbredelse i tyske fund syd for Elben, men umiddelbart synes de ikke at være udbredt (15).

Det er derimod i Danmark. I fundet fra Tved på Sydfyn var der 10 stk. Itzehoe (nr. 103), 9 stk. Oldesloe (104 ff.), mens der af typerne med

stort nældeblad var henholdsvis 3 stk. (som nr. 121) og 7 stk. (som nr. 125). I alt udgjorde disse typer 29 stk. af fundets 1861 mønter. I øvrigt kan nævnes, at 784 af mønterne, eller 42%, var af de i Rådved- og Kirialfundene så udbredte hamborgske typer (16).

Fundet fra Hornumkær på nordsiden af Vejle fjord er desværre dårligere overleveret og kun summarisk indført i Møntsamlingsens fundprotokol. Der var i alt 2333 stk., hvoraf henvend 2/3 var af hamborgsk eller holstensk oprindelse (17).

Sidst, men ikke mindst må nævnes fundet fra Frøslev på Sydstevn, der – ud over 22 lybske og 2 stralsundiske witten – består af 3125 hele og 240 halve hulpenninge, se fig. 2 og 3 (18). Vi genfinder her praktisk taget alle de typer, som i Rådved fundet er af speciel interesse (se illustrationerne), nemlig Oldesloe nr. 8-10, Flensborg nr. 11, Itzehoe, nr. 14; heller ikke de mecklenborgske typer, som er karakteristiske for Rådved fundet, mangler i Frøslev, nr. 26-28. De hamborgske hovedtyper udgør godt 45% af fundet, mens de holstenske typer udgør 6.7%. Den mest markante forskel mellem Frøslev og Rådved, er, at mens Rådved kun havde sterlinge, så har Frøslev witten, dog i praktisk taget samme antal som Rådveds sterlinge.

De fire fund fra henholdsvis Jylland (Rådved og Hornumkær), Fyn (Tved) samt Sjælland (Frøslev) viser, at de holstenske (og slesvigske) hulpenninge i slutningen af 1360'erne må have været udbredt i hele den del af Danmark, der lå vest for Øresund (19).

Hvis man vil søge en nærmere årsag til at disse møntskatte er nedlagt, må vi se på forholdene i Danmark i slutningen af 1360'erne.

I Norden har der gennem århundreder været tradition for, at man gemte sine skatte i jorden under krige og urolige forhold, og vi kender eksempler på denne sædvane fra meget forskellige tider. Naturligvis er det ikke udelukkende under krigsforhold, at man graver sin formue ned, der kan også være andre årsager, som f.eks. ønsket om at have et sikkert og af andre ukendt opbevaringssted. Men man kan se, at krig ofte har været årsagen, idet påfaldende mange skattefund stammer fra krigsperioder. Når de ikke er fremdraget igen af den oprindelige ejer, må det skyldes at han af den ene eller den anden grund har været forhindret deri. I stedet har skatten ligget til en sen eftertid. Fra Sverige – inden for de nuværende grænser – har man netop fra 1360'erne op mod en snes skattefund, hvis nedlægning kan sættes i forbindelse med krigsbegivenheder. De kendteste – og sikrest daterede – er fundene fra Korsbetingen uden for Visby, hvor Gotlands faldne forsvarere blev begravet 1361, men både på Gotland og især i Mellemsverige er der mange andre (20).

På tilsvarende måde kan man foreslå en datering af Rådved fundet til omkr. 1368, idet vi stadig forudsætter, at fundet må være efter Kirial fundet, men før witten møntens udbredelse. I årene 1368 og 1369 var der vold-

somme kampe i Nørrejylland mellem de holstenske grever og en række oprørske jyske herremænd på den ene side og kong Valdemar Atterdags tro mænd på den anden side. Fra egnen omkring Rådved ved vi dog vist kun, at Bygholm slot uden for Horsens holdt sig som kongens slot (21), mens derimod bl.a. Kolding, Aalborg og Randers blev erobrede. Både nedgravningen af Rådved skatten og Hornumkær skatten kan forklares ved disse begivenheder, mens fundet fra Frøslev på Stevns kan sættes i forbindelse med et mecklenborgsk togt mod Sydøerne (22). Derimod kan det være sværere at sætte det sydfynske Tved fund i forbindelse med konkrete lokale krigsbegivenheder.

Naturligvis kan de antagelser, der ovenfor er fremført, ikke bevises. Men man kan med ret stor sikkerhed sige, at skatten fra Rådved er gemt i en hast, idet dragtsmykkerne blev lagt løst, øverst i kanden, måske fordi man har skyndt sig med at afskære dem fra et klædningsstykke. Denne hast kan forklares ved pludselig krigsfare.

Vor viden om Rådved i 1300-tallet er begrænset, men noget kan man slutte sig til fra de sparsomt overleverede skriftlige kilder (jft. kortet fig. 4). 1355 omtales Niels Jonsen af »Roduighgaard«, men 1358 synes han at være død. Af brevet fra 1358 fremgår i øvrigt også, at der udover Rådvedgård har været i hvert fald 3 andre gårde i Rådved (»Rodue«). Det middelalder-

Fig. 4: Udsnit af Videnskabernes Selskabs kort 1787 med egnen nord for Horsens.
Section of Videnskabernes Selskab's map of 1787 showing the area north of Horsens.

lige Rådvedgård må have ligget nogenlunde nær det nuværende Rådvedgård (matr. nr. 1 af Rådved), idet et tingsvidne fra 1496 omtaler en bæk, »som er markskel mellem Lundum mark og Röduighgaardtz sted« (23). Dette vandløb er stadig markskel mellem Rådvedgård og Lundum (24). Navnet Rådved, hvis ældst kendte form netop er fra 1355, hentyder formentlig i forleddet til »noget råddent«, »masse af rådne ting«, mens »-ved« menes at stå for »wik«, en lille bugt. Navnet synes således at beskrive naturforholdene ved Rådved (25).

Hvad ejendomsforholdene efter Niels Jonsens død angår, så har vi ikke helt sikre oplysninger. I 1396 blev gården »Rodwich« tildømt kongen på tinget i Horsens, og det oplystes ved denne lejlighed, at gården var »tilskødet vor fader kong Valdemar af de retmæssige besiddere« (26). Hvornår denne overdragelse er sket, før eller efter 1368, vides ikke, og man kan derfor ikke med sikkerhed sige, om gården var i kongens eje, da skatten blev gemt hen. Findestedet ligger ca. 200 m sydøst for det nuværende Rådvedgård, og det synes ikke betænkeligt at sætte skatten, hvis værdi var godt 17 mark lybsk eller 6 mark lødig, i forbindelse med Rådvedgård. Man må efter det ovenfor anførte tro, at Rådvedgård har været en del mere anselig end de andre gårde i landsbyen.

Hvis man skal søge at anskueliggøre beløbet i Rådved fundet, så må man huske, at vi her hjemme fra 1300-tallet ikke har særlig mange regnskaber og priser bevaret. Til sammenligning med de godt 17 mark lybsk kan nævnes, at Assens kirke ifølge kirkeregnskabet 1372 havde 25½ mark lybsk i rede penge. Dette beløb var ikke stabilt, en halv snes år efter var det knap 9 mark lybsk, og endnu et par år efter var beholdningen oppe på 13 mark lybsk (27). Med andre ord, pengene i Rådved fundet svarede nogenlunde til en dansk købstadkirkes kontantbeholdning i disse år.

For en tilsvarende sum kunne man i Hamborg i 1370'erne få 3/4 rulle klæde fra Brügge eller 1½ af de såkaldte korte ruller klæde (28).

Fundliste over mønterne

I talkolonner er anført antallet af mønter i I: Kanden, Ia: Lærredspose, Ib: Kat, Ic: løst øverst i kanden, II: I kuglepotten, IIa: Løst i kuglepotten, IIb: Kat, * ved nummer angiver, at mønten er afbilledet på tavlerne.

STERLINGE

De engelske sterlinge og fundets kontinentale efterligninger har på forsiden kongehovede, på bagsiden kors. Normalt er møntherrens navn på forsiden, møntstedet på bagsiden.

England	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	Ialt
<i>Henrik III (1216-72)</i>						
*1. Short-cross type, bagsiden dobbeltpreget formentlig gruppe VII (c.1218-42), møntsted og møntmester ses ikke (...SA...), 1.07 g	1	+0	+0	+0	+0	1
*2. Long-cross type, Oxford, Adam, gruppe III(1248-50), 1.21 g	1	+0	+0	+0	+0	1
<i>Edward I (1272-1307) og Edward II (1307-27)</i>						
Typernes datering: I (1279), III (1280-81), IV (1282-89), VII (c. 1294-96), IX (c. 1300-02), X (1302-10), XI (1310-14) XIII (c.1315-18).						
3. Bristol, III g. Kirial 85, 1.16 g ...	1	+0	+0	+0	+0	1
4. Bristol, IX b,m.stjerne, K. 90, 1.31 g	0	+0	+1	+0	+0	1
5. Bury St. Edmund, VII, VILA/SCIE/DNV/NDI, 1.12 g	1	+0	+0	+0	+0	1
6. Canterbury, III f, K. 117, 1.08 g	1	+0	+0	+0	+0	1
7. X c-f, K. 147 ff. 1.37, 1.04 g, 1,11 g	2	+0	+0	+0	+1	3
8. Canterbury, XI a, K.163, 1.20 g	1	+0	+0	+0	+0	1
9. Canterbury, XIII, K.171 f., 1.16 g	1	+0	+0	+0	+0	1
*10. London, I d, K.229, 1.13 g	1	+0	+0	+0	+0	1
11. III d, K.237, 1.16 g	1	+0	+0	+0	+0	1
12. III g, K.239, 0.74 g	1	+0	+0	+0	+0	1
13. IV a, K.240, 1.26 g	1	+0	+0	+0	+0	1
14. IV c, K.242, 1.30 g	1	+0	+0	+0	+0	1
*15. IX b, med stjerne, K.259,1.36,1.35, 1.05 g	3	+0	+0	+0	+0	3
16. London, X b, K.268, 1.27 g	1	+0	+0	+0	+0	1
17. X c-f var., K.277, 1.10 g	1	+0	+0	+0	+0	1
18. York, III c, K.314, 1.16 g	1	+0	+0	+0	+0	1
<i>Edward III (1327-77)</i>						
*19. Durham, type C (1351-52), K. 370, J.J. North: English Hammered Coinage, bd.2, London 1960, s. 36, nr. 1150, 1.06 g	1	+0	+0	+0	+0	

Namur

Guillaume I (1337-91)

*20. Præget efter 1344, J. Chautard: Imitations des monnaies au type esterlin, Nancy 1871, nr. 67,

K.506. 0.78 g. .... 1 +0 +0 +0 +0 1

Formentlig Aachen-området, uofficiel prægning. 1350-erne(?).

(Bestemmelsen af den hidtil ukendte mønt skyldes dr. Niklot Klüssendorf, Marburg, der bl.a. har henvist til sine

Studien zu Währung und Wirtschaft am Niederrhein bis zum 1357,

Bonn 1974, s. 110 og s. 155).

*21. Forsideindskriften kan gå enten på Karl IV, der 1355 blev kronet til kejser, eller på den i Aachen begravede Karl den Store

+KARLVVS CESER . R/SIG NVM CRV CIS

0.92 g ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

Samlet antal sterlinge ..... 23 +0 +1 +0 +1 25

HULPENNINGE

Hamborg

Motivet er byport i hvis portåbning det holstenske nældeblad er anbragt. Udførelsen i øvrigt forskellig.

Glat rand (vulstrand)

Byport med trekant gavl, mure og gavl afsluttes med kugler:

22. Som Kirial 713 ..... 2 +0 +0 +0 +0 2

23. K. 714 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

24. K. 715 ..... 1 +1½ +0 +0 +0 2½

25. K. 718 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

*26. K. 719 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

27. K. 721 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

28. cf. K. 728 ..... 2 +0 +0 +0 +0 2

29. K. 729 ..... 2 +0 +0 +0 +0 2

Byport med tværbjælke og trekantgavl, kugler over mur eller murforlængelse:

30. cf. K. 735 ..... 0 +1 +0 +0 +0 1

31. K. 739 ..... 0 +0 +0 +½ +0 ½

32. K. 741 ..... 0 +0 +0 +0 +1 1

33. K. 746 ..... 0 +0 +0 +1½ +0 1½

34. K. 747 ..... 0 +1 +0 +0 +0 1

35. K. 750 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

36. K. 751 ..... 3 +0 +0 +0 +0 3

37. K. 756 ..... 0 +0 +0 +1 +0 1

38. K. 763 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

Treforkagtig krenellering forbundet med porten ved enkelt stolpe:

39. K. 766 ..... 0 +0 +0 +1 +1 2

40. cf. K. 767-69 ..... 0 +0 +0 +1 +1 2

41. K. 776 ..... 2 +0 +0 +0 +0 2

Som ovenfor, men forbindelsen dannes af to stolper:

*42. K. 780 ..... 3 +1 +0 +0 +0 4

43. K. 784 ..... 1 +0 +0 +0 +0 1

Som ovenfor, men forbindelsen dannes af tre stolper:						
44. K. 796	2	+0	+0	+0	+0	2
Ikke nærmere bestemmelige:						
45. K. 807	2 ⁵ / ₂	+1	+0	+0	+0	3 ⁵ / ₂
Ialt med glat rand	26 ⁵ / ₂	+5 ¹ / ₂	+0	+4 ² / ₂	+3	38 ⁸ / ₂

Med strålerand

Byport med trekantgavl:

46. 18 stråler, som Kirial 822	1	+0	+0	+0	+0	1
47. 23 stråler, som K. 827	1	+0	+0	+0	+0	1
48. Ubest. stråletal, som K. 834	0	+0	+0	+ ¹ / ₂	+0	¹ / ₂

Byport som ovenfor, men sidemurene forlænget:

49. 18 stråler, som K. 839	0	+0	+0	+1	+0	1
----------------------------------	---	----	----	----	----	---

Byport med tretakket krenellering, enkelt forbindelsesstolpe; sekstakket nældeblad:

50. 17 stråler, K. 847	6	+1	+0	+1	+0	8
51. 18 stråler, K. 848	5	+2	+0	+1	+0	8
52. 19 stråler, K. 849	3	+1	+0	+1	+0	5
*53. 20 stråler, K. 851	3	+0	+0	+2	+0	5
54. 21 stråler, K. 852	4	+0	+0	+1	+0	5
55. 22 stråler, K. 854	1	+0	+0	+1	+0	2
56. 24 stråler, K. 856	0	+0	+0	+1	+0	1
57. 26 stråler, K. 858	1	+0	+0	+2	+0	3
58. Ubest. stråletal, K. 861	8 ¹ / ₂	+0	+0	+3 ² / ₂	+0	11 ³ / ₂
50-58, i alt	31 ¹ / ₂	+4	+0	+13 ² / ₂	+0	48 ³ / ₂

Byport som ovenfor, men ottetakket nældeblad:

59. 21 stråler, K. 868	0	+0	+0	+2	+3	5
------------------------------	---	----	----	----	----	---

Byport med lidt forlængede mure, krenellering og sekstakket nældeblad:

60. 26 stråler, K. 872	2	+0	+0	+0	+0	2
------------------------------	---	----	----	----	----	---

Byport hvis mure er forlænget helt op, ottetakket nældeblad:

61. c.21 stråler, cf. K. 877	0	+ ¹ / ₂	+0	+0	+0	¹ / ₂
62. 22 stråler, K. 878	0	+0	+0	+1	+0	1

Byport med lav krenellering, nældeblad med 14 stråler:

63. 18 stråler, K. 882	0	+0	+0	+1	+4	5
64. 20 stråler, K. 883	0	+1	+0	+1	+0	2
65. 21 stråler, K. 884	5	+1	+1	+0	+6	13
*66. 22 stråler, K. 885	7	+0	+1	+0	+1	9
67. 23 stråler, K. 886	10	+0	+0	+8	+2	20
68. 24 stråler, K. 887	0	+2	+0	+0	+0	2
69. Ubest. stråletal, K. 888	7	+6 ² / ₂	+3	+0	+0	16 ² / ₂
63-69 ialt	29	+10 ² / ₂	+5	+10	+13	67 ² / ₂

Nældeblad med tre store og flere små takker; én tak opad:

*70. 16 stråler, på den ene af strålerne en stjerne, K. 889	76	+15	+2	+71	+10	174
*71. 16 stråler, ingen stjerne, ÷K.	2	+2	+2	+8	+3	17
72. 17 stråler, K. 890	3	+2	+1	+21	+6	33
73. 18 stråler, K. 891	10	+3	+0	+13	+2	28
74. 19 stråler, K. 892	1	+5	+0	+16	+8	30
*75. 20 stråler, K. 893	33	+16	+3	+58	+25	135
76. 21 stråler, K. 894	* 28	+7	+0	+49	+8	92

77. 22 stråler, K. 895	10	+1	+0	+12	+3	26
78. 23 stråler, K. 896	5½	+2	+0	+2	+0	9½
79. Ubest. stråletal, K. 897	102	+83	+2	+206½	+139½	532½
<u>70-79, ialt .....</u>	<u>270½</u>	<u>+136</u>	<u>+10</u>	<u>+456½</u>	<u>+204½</u>	<u>1076½</u>

Som ovenfor, men nældebladet har én tak nedad:

80. 16 stråler, ÷K.	0	+1	+0	+0	+0	1
81. 17 stråler, ÷K.	0	+2	+1	+2	+0	5
*82. 18 stråler, K. 898	9	+3	+0	+19	+7	38
83. 19 stråler, K. 899	6	+2	+1	+10	+1	20
*84. 20 stråler, K. 900	14	+12	+1	+50	+6	83
85. 21 stråler, K. 901	18	+6	+0	+42	+5	71
86. 22 stråler, K. 902	3	+0	+0	+4	+1	8
87. 23 stråler, K. 903	2	+2	+1	+13	+1	19
88. 24 stråler, K. 904	5	+5	+0	+17	+3	30
89. Ubest. stråletal, K. 905	54½	+22½	+2	+88½	+50½	216½
<u>80-89, ialt .....</u>	<u>111½</u>	<u>+55½</u>	<u>+6</u>	<u>+245½</u>	<u>+74½</u>	<u>491½</u>

Byport hvis mure er forlænget helt op:

90. 16 stråler, K. 908	0	+0	+0	+1	+0	1
91. 18 stråler, K. 910	2	+0	+0	+0	+0	2
92. 20 stråler, K. 912	1	+0	+0	+0	+0	1
93. 21 stråler, K. 913	2	+0	+0	+0	+0	2
94. 22 stråler, K. 914	1	+0	+0	+1	+0	2
95. 23 stråler, K. 915	0	+0	+0	+1	+0	1
96. Ubest. stråletal, K. 917	0	+0	+0	+1	+0	1
<u>90-96, ialt .....</u>	<u>6</u>	<u>+0</u>	<u>+0</u>	<u>+4</u>	<u>+0</u>	<u>10</u>

Forlængede mure om liljeagtig krenellering:

*97. 24 stråler, K. 932	0	+0	+0	+1	+0	1
-------------------------------	---	----	----	----	----	---

Forlængede mure, men iøvrigt ikke bestemmelig:

98. Ubest. stråletal, K. 938	4½	+0	+0	+0	+0	4½
------------------------------------	----	----	----	----	----	----

Ikke nærmere bestemmelige Hamborg mønter:

99. K. 939-40	48½	+4½	+3	+76½	+36½	167½
---------------------	-----	-----	----	------	------	------

<u>Hamborg ialt (22-99) .....</u>	<u>529½</u>	<u>+214½</u>	<u>+24</u>	<u>+813¾</u>	<u>+333¾</u>	<u>1913¾</u>
-----------------------------------	-------------	--------------	------------	--------------	--------------	--------------

Efterligninger af Hamborg mønter med byport og krenellering samt strålerand (se også nr. 317):

Verden

Byport med kors:

*100. 24 stråler, Kirial 957	2	+0	+0	+0	+2	4
101. c.28 stråler, K. 959	0	+0	+0	+1	+0	1
102. Ubest. stråletal, K. 960	1	+1	+0	+0	+0	2
<u>Verden i alt .....</u>	<u>3</u>	<u>+1</u>	<u>+0</u>	<u>+1</u>	<u>+2</u>	<u>7</u>

Itzehoe?

Byport med tretakket nældeblad, kronet af stjerne:

*103. 20 stråler, Frøslev nr. 14, se fig. 2: gennemsnitsvægt 0.40 g ..	3	+1	+0	+1	+1	6
---	---	----	----	----	----	---

Oldesloe?

Lav port med høj totakket krenellering, der indrammer et »O«, Jesse nr. 261, Frøslev nr. 8, se fig. 2:

104. 16 stråler, gennemsnitsvægt 0.31 g	0	+3	+0	+1	+2	6
*105. 17 stråler, gennemsnitsvægt 0.36 g	1	+1	+0	+5	+1	8
106. 18 stråler, gennemsnitsvægt (9)0.39 g	1	+4	+0	+5	+2	12
107. Ubest. stråletal	0	+1	+0	+3½	+4	8½
104-107, i alt	2	+9	+0	+14½	+9	34½

Højere port, kronet af bogstav af form som »O« (forskellige udformninger), Jesse nr. 262, Frøslev nr. 9-11, se fig. 2:

*108. 15 stråler, gennemsnitsvægt (13)0.37 g	3	+6	+0	+4	+6	19
*109. 16 stråler, gennemsnitsvægt (9)0.39 g	0	+4	+0	+5	+1	10
110. 17 stråler, gennemsnitsvægt 0.38 g	0	+5	+0	+1	+1	7
111. 19 stråler, ...	0	+0	+0	+0	+1	1
*112. 20 stråler, O fortykket på midten, vægt (1)0.35 g	0	+0	+0	+2	+0	2
*113. 20 stråler, O som stemmegaf- fel el. halvcirkelformet, gn. snit (26)0.37 g	1	+9	+1	+17	+6	34
*114. 23 stråler, gennemsnitsvægt 0.37 g	0	+2	+0	+5	+2	9
115. 24 stråler, gennemsnitsvægt 0.39 g	0	+0	+0	+2	+0	2
116. c.26 stråler, gennemsnitsvægt 0.40 g	0	+0	+0	+1	+1	2
117. Ubest. stråletal	3	+4	+0	+20	+9	36
108-117, i alt	7	+30	+1	+57	+27	122
104-117, i alt	9	+39	+1	+71½	+36	156½

Ubestemte efterligninger af Hamborg-typen, byport med nældeblad, kronet af fladt ornament, nærmest som fransk lilje:

*118. 20 stråler, gennemsnitsvægt 0.38 g	3	+1	+0	+2	+2	8
119. 23 stråler, vægt 0.38 g	0	+0	+0	+0	+1	1
120. 24 stråler, gennemsnitsvægt 0.42 g	0	+0	+1	+0	+2	3
118-120, i alt	3	+1	+1	+2	+5	12
100-120, i alt	18	+42	+2	+75½	+44	181½

Holstenske udmøntninger

Hovedmotivet er et nældeblad.

*121. Stort nældeblad, glat rand, Klötze fund nr. 42, cf. Jesse 246, gennemsnitsvægt (22 stk.) 0.42 g	3	+4	+0	+13	+5	25
--	---	----	----	-----	----	----

*122. Stort nældeblad med 29 stråler, 0.30 g Frøslev fund nr. 4, se fig. 2:	0	+0	+0	+1	+0	1
*122. a. Stort nældeblad, kors i midtfeltet, 19 stråler, 0.37 g	0	+0	+0	+0	+1	1
123. Stort nældeblad, ubest. stråletal	0	+0	+1	+0	+0	1
*124. Mindre nældeblad, 24 stråler 0.43 g, Frøslev fund nr. 5, ...	0	+0	+0	+4	+0	4
121-124, i alt	3	+4	+1	+18	+6	32
Nældeblad under sadeltag, strålerand:						
125. 19 stråler, 0.38 g	0	+1	+0	+0	+0	1
*126. 21 stråler, 0.38 g	1	+0	+0	+0	+0	1
*127. 21 stråler, taget kronens-kugler på stilke, gennemsnitsvægt (12 stk.) 0.36 g Frøslev fund nr. 6, ...	6	+2	+0	+4	+1	13
128. 30 stråler, ellers som 127, 0.38 g	1	+0	+0	+0	+0	1
*129. Ubest. stråletal, ellers som 127-28	4	+1	+0	+7	+3	15
125-129, i alt	12	+4	+0	+11	+4	31
Itzehoe, Oldesloe, Holsten m.v., i alt 103-129	30	+49	+3	+103½	+52	237½

Lüneburg

Alle har som hovedmotiv løve (hoved i profil) eller leopard (hoved en face).

Glat rand

Løve vendt mod venstre, ingen bitegn:

*130. Som Kirial 962	4	+1	+0	+1	+0	6
131. K. 965	1	+0	+0	+1	+0	2
132. K. 966	0	+0	+0	+0	+1	1

Leopard vendt mod venstre, ingen bitegn:

133. K. 971	1	+1	+0	+1	+0	3
134. cf.K. 972	0	+1	+0	+0	+0	1
135. K. 976, halen ender i kors	2	+0	+0	+0	+0	2

Løve i trekantskjold

136. K. 977	2	+0	+0	+1	+0	3
-------------------	---	----	----	----	----	---

Rand med vekslende antal kulger, ingen andre bitegn:

137. K. 984. Løve med 1 kugle i rand	0	+1	+0	+0	+0	1
138. K. 989. Løve med 3 kugler i rand	1	+0	+0	+0	+0	1
139. K. 992. Leopard med 8 kugler i rand	1	+0	+0	+0	+0	1

Glat rand med bitegn i møntens felt:

140. K. 993. Løve med kugle mellem benene	1	+0	+0	+1	+0	2
141. K. 995. Løve med bjælkeagtigt bitegn, herunder en stolpe	1	+0	+0	+1	+0	2

142. K. 996, løve med sekstakket stjerne mellem benene	1	+0	+0	+0	+0	1
143. K. 1003, leopard m. halvbue mellem benene	3	+0	+0	+0	+0	3
144. K. 1005, leopard med kugle mellem benene	0	+0	+0	+0	+1	1
145. K. 1006, som 1005, men lang slynget hale	1	+0	+0	+0	+0	1
146. K. 1009, ikke nærmere bestemmelig	0	+0	+0	+1½	+0	1½
I alt med glat rand	19	+4	+0	+7½	+2	32½

Med strålerand

Venstrevendt løve uden bitegn, for nærmere adskillelse mellem typerne henvises til Kirial fundet:

147. 15 stråler, K. 1010	5	+0	+0	+0	+0	5
148. 15-16 stråler, K. 1012	0	+2	+0	+1	+2	5
*149. 18 stråler, K. 1014	2	+1	+0	+2	+0	5
150. 19 stråler, K. 1015	2	+1	+0	+0	+0	3
151. 19 stråler, K. 1016	2	+0	+0	+0	+0	2
152. 19 stråler, K. 1018	0	+0	+0	+2	+0	2
153. 20 stråler, K. 1018 (a)	0	+0	+0	+1	+0	1
154. 22 stråler, K. 1020	1	+0	+0	+0	+0	1
155. 22 stråler, K. 1021	3	+0	+0	+0	+0	3
156. 22 stråler, K. 1023	0	+1	+0	+0	+0	1
157. 22 stråler, K. 1024	0	+0	+0	+1	+0	1
158. 23 stråler, K. 1025	1	+0	+0	+0	+0	1
159. 24 stråler, K. 1027	2	+0	+0	+0	+0	2
160. 19 stråler, K. 1031	1	+2	+0	+0	+0	3
161. 20 stråler, K. 1032	0	+0	+1	+0	+0	1
162. 21 stråler, K. 1033	0	+1	+0	+0	+0	1
163. 22 stråler, K. 1034	0	+3	+0	+0	+0	3
*164. 23 stråler, K. 1035	1	+2	+0	+0	+0	3
165. 24 stråler, K. 1036	0	+2	+0	+3	+1	6
166. Ubest. stråletal, K. 1037	0	+3	+0	+0	+0	3

Højrevendt løve uden bitegn:

167. 19 stråler, K. 1038	3	+1	+0	+0	+0	4
168. 20 stråler, K. 1039	0	+0	+0	+1	+0	1

Venstrevendt løve med bitegn:

169. 17 stråler, K. 1043	1	+0	+0	+0	+0	1
*170. 20 stråler, K. 1046	2	+1	+0	+0	+1	4
171. 21 stråler, K. 1047	1	+0	+0	+0	+0	1
172. 22 stråler, K. 1049	2	+0	+1	+0	+0	3
173. 22 stråler, K. 1050	1	+0	+0	+0	+0	1
174. 23 stråler, K. 1051	0	+1	+0	+0	+0	1
175. 23 stråler, K. 1053	0	+1	+0	+0	+0	1
176. 18 stråler, K. 1054	0	+1	+0	+0	+0	1
177. 19 stråler, K. 1055	1	+0	+0	+0	+0	1
178. 20 stråler, K. 1056	0	+0	+0	+1	+0	1
179. 22 stråler, K. 1057	0	+1	+0	+0	+0	1
180. Ubest. stråletal, K. 1059	0	+0	+0	+1	+0	1
181. 22 stråler, K. 1061	1	+0	+0	+0	+0	1

182. 22 stråler, K. 1064	5	+0	+0	+0	+1	6
183. 23 stråler, K. 1065	0	+0	+0	+1	+0	1
Venstrevendt leopard, ingen bitegn:						
*184. 23 stråler, K. 1071	1	+0	+0	+0	+0	1
185. 24 stråler, K. 1072	1	+0	+0	+0	+0	1
186. 26-27 stråler, K. 1073-4	0	+0	+0	+0	+1	1
187. 16 stråler, K. 1075	2	+0	+0	+0	+0	2
Venstrevendt løve i trekantskjold:						
188. 16 stråler, K. 1083	0	+1	+0	+0	+0	1
189. 17 stråler, K. 1084	1	+0	+0	+2	+0	3
190. 19 stråler, K. 1085	1	+1	+0	+0	+0	2
191. 20 stråler, K. 1086	2	+0	+0	+3½	+0	5½
192. 22 stråler, K. 1087	2	+0	+0	+0	+0	2
*193. 23 stråler, K. 1087 (a)	2	+0	+0	+2	+0	4
194. 24 stråler, K. 1088	2	+0	+0	+1	+0	3
195. Ubest. stråletal, K. 1089	0	+1	+0	+1	+0	2
Ikke nærmere bestemmelige:						
196. Ubest. stråletal, K. 1090-91	11	+½	+0	+3½	+1	15½
147-196, i alt	62	+27½	+2	+26½	+7	124½
Lüneburg, i alt	81	+31½	+2	+33½	+9	156½

Salzwedel

Flakt ørn med venstrevendt hoved, nærmere distinktion i udgaven af Kirial fundet.

Glat rand

*197. Som Kirial 1092	1	+4	+0	+0	+0	5
198. K. 1093	4	+2	+0	+1	+0	7
199. K. 1094	4	+0	+0	+0	+0	4
200. K. 1095	2	+0	+0	+0	+0	2
201. K. 1096	2	+0	+0	+0	+0	2
202. K. 1099	1	+0	+0	+0	+0	1
203. Ørnens øverste svingfjer kort ...	2	+0	+0	+0	+0	2

4 kugler i randen

204. K. 1101	0	+0	+0	+2	+0	2
205. K. 1103	3	+0	+0	+0	+0	3
206. K. 1104	0	+0	+0	+1	+0	1
207. K. 1106	4	+0	+0	+0	+0	4
208. K. 1107	1	+1	+0	+0	+0	2
209. K. 1108	0	+1	+0	+0	+0	1
210. K. 1109, dobbelt optrukne vinger, glat rand	1	+0	+0	+0	+0	1
211. K. 1119, ikke nærmere bestemmelig	4½	+2	+0	+½	+0	6¾

Salzwedel, i alt .....

29½	+10	+0	+4½	+0	43¾
-----	-----	----	-----	----	-----

Lübeck

Kongehovede, alle med strålerand. Distinktionerne kan være lidt usikre.

*212. Kronens ydertakker er

V-formede, 24 stråler

cf. Kirial 1143 .....

1	+0	+0	+0	+0	1
---	----	----	----	----	---

213. Korte sidelokker i halvcirkel, ubest. stråletal, K. 1151	0	+½	+0	+0	+0	½
214. Mindre ansigt m. halvcirkel- formede sidelokker, 25 stråler K. 1162	0	+0	+0	+1	+0	1
215. Kraftigere sidelokker, 24 stråler, K. 1169	2	+0	+0	+0	+0	2
216. Som ovenfor, ubest. stråletal, K. 1172	1	+0	+0	+0	+0	1
217. Tydelig mund, spids fip, 18 stråler, K. 1181	0	+0	+0	+2	+0	2
218. 18 stråler, jfr. K. 1183	2	+0	+0	+0	+0	2
219. Lille hovede, svungne lokker, 18 stråler, K. 1191	1	+0	+0	+0	+1	2
220. Som ovenfor, 24 stråler, K. 1194	2	+0	+0	+0	+0	2
221. Halvcirkelformede lokker, 24 stråler, K. 1196	0	+0	+0	+0	+3	3
Fremhævet, ringformet mund- og hageparti:						
222. 18 stråler, K. 1202	0	+1	+0	+0	+0	1
223. 19 stråler, K. 1203	7	+1	+0	+6	+1	15
224. 20 stråler, K. 1205	3	+2	+1	+2	+1	9
*225. 21 stråler, K. 1206	5	+0	+0	+2	+0	7
226. Ubest. stråletal, K. 1211	2	+0	+1	+4½	+1	8½
222-226, i alt	17	+4	+2	+14½	+3	40½
Som ovenfor, men med nedhængende tunge:						
227. 21 stråler, K. 1213	2	+3	+0	+0	+0	5
228. 22 stråler, K. 1214	0	+0	+0	+1	+0	1
*229. 24 stråler, K. 1216	1	+0	+0	+0	+0	1
230. 24 stråler, K. 1217	1	+0	+0	+0	+0	1
231. Ubest. stråletal, K. 1218	7	+0	+0	+0	+0	7
227-231, i alt	11	+3	+0	+1	+0	15
Lange ørelokker, nedhængende knebelsbart:						
232. 21 stråler, K. 1219	0	+0	+0	+1	+0	1
233. 22 stråler, K. 1220	1	+1	+0	+0	+0	2
234. 24 stråler, K. 1221	0	+1	+0	+0	+0	1
235. Ubest. stråletal, K. 1235	0	+3	+1	+0	+0	4
232-235, i alt	1	+5	+1	+1	+0	8
*236. Aflangt kraftigt hovede, lange ørelokker, 22 stråler	0	+2	+0	+0	+1	3
237. Stort bredt ansigt, lange lokker, 23 stråler	0	+1	+0	+0	+0	1
238. Kronet hovede med spids hage, 21 stråler, ...	0	+0	+0	+1	+0	1
*239. Som ovenfor, 22 stråler	1	+3	+0	+0	+0	4
240. Ikke nærmere bestemmelige, K. 1230-31	2½	+10½	+0	+3½	+1	16½
Lübeck i alt	41½	+28½	+3	+23½	+9	104½

Efterligninger af Lübeck mønter:

Ærkebispedømmet Bremen (?)

Mønter som nr. 242-44 lægges traditionelt til *Geifswald* (jfr. s. 17), men ærkebispedømmet Bremen synes at være en nok så rimelig tilskrivning.

Hoved med fladt, trekantet hoveddække (mitra?) og lange sidelokker:

*241. Større hoved, 20 stråler, 0.27 g	0	+0	+0	+1	+0	1
242. Mindre hoved, 22 stråler, gennemsnitsvægt 0.25 g	1	+0	+0	+1	+0	2
*243. Som ovenfor, 26 stråler, gennemsnitsvægt (5) 0.42 g	1	+0	+0	+4	+1	6
244. Som ovenfor, ubest. stråletal 242-44 er forholdsvis slide	1	+0	+0	+1	+1	3
*245. Tydelig mitra og tydeligt præg, 21 stråler, gennemsnitsvægt 0.41 g	0	+0	+0	+1	+2	3
Ærkebispedømmet Bremen (?) i alt ...	3	+0	+0	+8	+4	15

Mecklenburg

Alle med oksehoved og de fleste med bitegn.

Oksehoved med V mellem hornene (for Wismar?), varierende antal stråler og punkter under mulen. Type Oertzen 151:

246. 16 stråler, 4 punkter, K. 1272	0	+2	+0	+0	+0	2
247. 16 stråler, ubest. punkter, K. 1277	3	+0	+0	+0	+0	3
*248. 18 stråler, ÷ Kirial	2	+2	+0	+1	+0	5
249. 19 stråler, ubest. punkter, K. 1281	2	+4	+0	+1	+1	8
250. 20 stråler, 4 punkter, K. 1282	2	+5	+0	+0	+1	8
251. 20 stråler, ubest. punkter, K. 1286	0	+1	+0	+3	+0	4
252. 21 stråler, 4 punkter, K. 1287	1	+2	+0	+0	+1	4
253. 21 stråler, 5 punkter, K. 1289	3	+2	+0	+0	+1	6
254. 21 stråler, 5 punkter var., K. 1290	2	+0	+0	+0	+0	2
255. 21 stråler, 7 punkter, K. 1292	1	+0	+0	+0	+0	1
256. 21 stråler, ubest. punkter, K. 1293	1	+0	+0	+1	+0	2
257. 22 stråler, 4 punkter, K. 1294	13	+32	+0	+10	+1	56
258. Som ovenfor, men lille hovede, K. 1295	10	+6	+3	+3	+3	25
259. 22 stråler, 5 punkter, K. 1296	4	+2	+0	+0	+0	6

260.	22 stråler, 6 punkter, K. 1297	3	+2	+0	+0	+0	5
261.	22 stråler, 7 punkter, K. 1298	4	+1	+0	+3	+0	8
262.	22 stråler, ubest. punkter, K. 1299	4	+0	+2	+2	+1	9
263.	23 stråler, 4 punkter, K. 1300	0	+0	+0	+1	+0	1
264.	23 stråler, 6 punkter, K. 1302	0	+0	+1	+0	+0	1
265.	23 stråler, 7 punkter, K. 1303	0	+1	+0	+0	+0	1
266.	23 stråler, ubest. punkter, K. 1304	2	+0	+0	+1	+2	5
267.	24 stråler, 4 punkter, K. 1305	6	+1	+0	+2	+0	9
268.	25 stråler, 5 punkter K. 1310	0	+0	+0	+0	+1	1
269.	25 stråler, 6 punkter, K. 1311	0	+0	+0	+1	+0	1
270.	25 stråler, 7 punkter, K. 1312	2	+2	+0	+0	+0	4
271.	26 stråler, 4 punkter, K. 1314	0	+2	+0	+0	+0	2
272.	26 stråler, 6 punkter, K. 1315	0	+1	+0	+1	+0	2
273.	26 stråler, ubest. punkter, K. 1316	1	+0	+0	+0	+0	1
274.	Ubest. stråletal, K. 1317-18	42	+33½	+5½	+59½	+15	154½
246-274, i alt		108	+101½	+11½	+89½	+27	336½
Oksehoveder med forskellige bitegn mellem hornene:							
275.	Femtakket stjerne, 22 stråler, Oertzen 152, K. 1319 gennemsnitsvægt 0.37 g	1	+4	+0	+7	+3	15
276.	Aflang blis, 23 stråler, Oertzen 159, K. 1323, gennemsnitsvægt (5)0.26 g	2	+0	+0	+3	+1	6
277.	Som ovenfor, ubest. stråletal, K. 1325	0	+0	+0	+1	+0	1
278.	Stjerne, to stråler omdannet til kors, 23 stråler, Oe. 160, K. 1326, gennemsnitsvægt 0.33 g	2	+0	+0	+0	+1	3
279.	Højt trekløver, bjælke under mule, 21 stråler, K. 1327, 0.36 g	1	+0	+0	+0	+0	1
280.	Som ovenfor, 22 stråler, K. 1331, vægt (1)0.36 g	1	+0	+0	+1	+0	2
281.	Tre kugler, 4 punkter, som Frøslev fund nr. 22, 20 stråler, gennemsnitsvægt 0.36 g	0	+2	+0	+0	+0	2

282. Lille hoved, utydeligt ornament som ovenfor, 20 stråler, 0.30 g	0	+1	+0	+0	+0	1
283. Som ovenfor, 22 stråler, cf. K. 1332, gennemsnitsvægt 0.42 g	0	+1	+0	+3	+0	4
*284. Som ovenfor, 24 stråler, 0.37 g	0	+0	+0	+1	+0	1
285. Lodret stav mellem horn, 19 stråler, K. 1338, 0.42 g	0	+1	+0	+0	+0	1
Bitegn af form som lavt kors eller fransk lilje mellem hornene, Frøslev fund nr. 21.						
*286. 18 stråler, gennemsnitsvægt 0.36	0	+1	+0	+2	+1	4
287. 19 stråler, gennemsnitsvægt 0.34 g	2	+0	+0	+2	+0	4
*288. 20 stråler, gennemsnitsvægt 0.42 g	1	+2	+0	+2	+0	5
289. 21 stråler, gennemsnitsvægt 0.40 g	0	+1	+1	+0	+0	2
290. 22 stråler, gennemsnitsvægt 0.37 g	0	+3	+0	+0	+0	3
291. Ubest. stråletal	0	+3	+0	+3	+1	7
286-91, ialt	3	+10	+1	+9	+2	25
*292. Tretakket ornament mellem hornene, 19 stråler, gennemsnitsvægt 0.40 g	0	+2	+0	+0	+0	2
293. Tretakket krenellering mellem hornene, 22 stråler, 0.51 g	0	+0	+0	+1	+0	1
Oksehovede med horn og stor mule, Oertzen 54 (se s. 16), Frøslev fund nr. 26:						
*294. 19 stråler, gennemsnitsvægt 0.38 g	1	+1	+0	+3	+0	5
295. 20 stråler, gennemsnitsvægt (18) 0.36 g	3	+4	+0	+9	+3	19
296. 21 stråler, gennemsnitsvægt 0.40 g	2	+0	+1	+1	+0	4
297. 22 stråler, gennemsnitsvægt 0.41 g	2	+1	+0	+1	+1	5
298. 23 stråler, gennemsnitsvægt (4) 0.37 g	0	+0	+0	+5	+0	5
*299. 24 stråler, gennemsnitsvægt 0.44 g	1	+0	+0	+1	+0	2
300. Ubest. stråletal	16	+4	+0	+29½	+8	57½
294-300, i alt	25	+10	+1	+49½	+12	97½
*301. Jfr. 294 ff., kugle mellem hornene, 21 stråler, 0.35 g	1	+0	+0	+0	+0	1
*302. Jfr. 294 ff., men to stråler omdannet til A, ubest. stråletal, 0.30 g	0	+0	+0	+1	+0	1

*303. Lille hovede med korte øren, 20 stråler, Frøslev fund nr. 28, gn. snit 0.42 g	1	+0	+1	+4	+0	6
*304. Hovede med store, »åbne« øren, 20 stråler, Frøslev fund nr. 27, gn. snit 0.39 g	3	+1	+0	+4	+3	11
*305. Lavt rundt oksehovede med spidse øren, 20 stråler, gennemsnitsvægt (2)0.34 g	0	+0	+0	+2½	+0	2½
306. Kronet oksehovede med markeret mule, 22 stråler, slidt, 0.35 g	0	+0	+0	+1	+0	1
307. Ikke nærmere bestemmelige	2	+1	+0	+7	+2½	+12½
<u>Mecklenburg i alt .....</u>	<u>150</u>	<u>+134½</u>	<u>+14½</u>	<u>+183½</u>	<u>+51½</u>	<u>532½</u>

Stralsund

Mønterne nr. 308-9 har byens mærke, en pil. De øvrige har højre- eller venstre-
vendt fane med lille pil.

308. Glat rand, K. 1347	0	+1	+0	+0	+1	2
309. Glat rand, K. 1348	0	+1	+0	+0	+0	1
310. Glat rand, K. 1352	0	+0	+0	+0	+1	1
311. 15 stråler, K. 1356	0	+0	+0	+1	+1	2
312. 16 stråler, K. 1357	1	+1	+0	+0	+0	2
313. 16 stråler, K. 1365	1	+0	+0	+0	+0	1
314. 17 stråler, K. 1366	0	+0	+0	+1	+0	1
*315. 20 stråler, K. 1369	1	+0	+1	+1	+0	3
316. Ubest. stråletal, K. 1370	1	+1	+0	+0	+0	2
<u>Stralsund i alt .....</u>	<u>4</u>	<u>+4</u>	<u>+1</u>	<u>+3</u>	<u>+3</u>	<u>15</u>

Greifswald?, se *ærkebispedømmet Bremen* (?), nr. 241 ff.

Oldenburg?

317. Lav krenellering over byport, hvori omvendt skjold m. tvær- bjælke, ubest. stråletal, fragment	0	+0	+0	+1	+0	1
--	---	----	----	----	----	---

Ubestemmeligt motiv

*318. Motivet nærmest som spiralgalakse, 17 stråler, 0.31 g	0	+0	+0	+1	+0	1
---	---	----	----	----	----	---

Ubestemmelige hulpenninge

319. Slidte og sammenhængende (se s. 12)	19¾	+24¾	+1	+44½	+55¾	143½
---	-----	------	----	------	------	------

<u>Samlet antal hulpenninge .....</u>	<u>889½</u>	<u>+499½</u>	<u>+48½</u>	<u>+1213¾</u>	<u>+518½</u>	<u>3167½</u>
---------------------------------------	-------------	--------------	-------------	---------------	--------------	--------------

MØNTTAVLE I

				
				
1	2	10	15	19
				
				
20	66	70	71	21
				
				
75	82	84	97	100
103	105	108	109	112
				
113	113	114	118	121

MØTTAVLE II

 122	 122 _a	 124	 126	 127
 129	 130	 149	 164	 170
 184	 193	 197	 212	 225
 229	 236	 239	 241	 243
 245	 248	 284	 286	 288
 292	 294	 299	 301	 302
 303	 304	 305	 315	 318

SUMMARY

The Rådved Treasure: The find and the coins

In the spring of 1976 Mr. A. P. Tjerrild, master smith of Rådved, a village c. 7 km northwest of Horsens, had a new machine-hall built. During the work he observed various remains, and on 4th May he found a three-legged bronze pot, lying upside down in the earth, and next to it a black earthenware jug. Both objects were somewhat damaged by the heavy traffic to and from the site. The jug was full of coins and pieces of jewellery. The pot and the jug were removed with the utmost care by Mr. Tjerrild, who brought them to Bent Sylvest of Urup. Poul Kjærum, keeper of the Prehistoric Museum, Moesgård, was sent for, and he took the treasure to the Museum.

The next day Hans Jørgen Madsen, assistant keeper of the same Museum, made a small excavation at the site, but nothing could be said about the context in which the treasure was originally deposited.

A preliminary cleaning was made at the conservation department of Moesgård, where it emerged that the bronze pot covered a spherical earthenware jug, the mouth of which was protected by a glazed potsherd. Below this sherd was a folded cloth.

As treasure trove ("danefæ") the objects were taken to the National Museum in Copenhagen, where they were investigated and cleaned at the Department for Conservation of Archaeological Finds by Birthe Gottlieb. Of great importance were the X-ray photographs of the two vessels. Treasure trove is rarely the objects of such an examination, because it is usually found by non-archaeologists, who cannot withstand the temptation to take a closer look. The unusual care which Mr. Tjerrild showed when he found the objects has made the examination possible (cf. X-ray pictures p. 60-62).

The bronze pot only covered one object, a spherical pot full of coins, part of which were in a purse of bladder or gut. The coins of the jug were partly in a linen purse and partly in a purse like the one in the pot. In the upper part of the jug there were some separate coins and some pieces of silver ornaments.

The examination and conservation are described by Birthe Gottlieb on p. 61, while the silver ornaments and textiles are discussed by Fritze Lindahl (pp. 47). Niels-Knud Liebgott describes the jug, the round pot and the bronze pot, which has its origin in Stralsund (p. 40).

Roughly speaking the coins are of the same type as the ones from the great hoard of Kirial, which was found in 1967 and comprised more than 80.000 pieces (see *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1970). This hoard was deposited c. 1365. In the Rådved hoard nearly all the coins are bracteates from Northern Germany; only a few (25) are sterlings.

A preliminary survey gives the following distribution:

<i>I Jug</i>	Sterlings	Bracteates	Weight
a. Textile purse	23	889 21/2	377.3 g
b. Bladder purse	0	499 14/2	192.0 g
c. Separate at top	1	48 1/2	20.1 g
Total jug	24	1436 36/2	589.4 g

<i>II Spherical pot covered by bronze pot</i>	Sterlings	Bracteates	Weight
a. Separate	0	1213 72/2	459.4 g
b. Bladder purse	1	518 11/2	192.1 g
Total spherical pot	1	1731 119/2	651.5 g
Total I + II	25	3167 119/2	1240.9 g

The geographical origin of the North German bracteates is as follows:

	Hamburg	Holstein	Lüneburg	Lübeck	Mecklenburg	Others	Total
<i>I Jug</i>							
a. Textile purse	529	30	81	41	150	58	889
b. Bladder purse	214	49	31	28	134	43	499
c. Separate at top	24	3	2	3	14	2	48
<i>Spherical pot covered by the bronze pot</i>							
a. Separate	813	103	33	23	183	58	1213
b. Bladder purse	333	52	9	9	51	64	518
Total	1913	237	156	104	532	225	3167

The complete list refers to the Kirial hoard, when the coin in question is found in that hoard, and in such cases the description is rather brief. Coins which were not found in the Kirial hoard are described in greater detail. The place of the coins in the five parts of the hoard (I Jug: a) textile purse, b) bladder purse, c) separate at top – and II Round pot covered by bronze pot: a) separate, b) bladder purse) is indicated by ciphers connected by a »+«.

The date of deposition of the Rådved treasure is probably the latter part of the 1360's. The youngest coin which can be dated with certainty is a somewhat worn sterling from Durham, c. 1351-52 (no. 19), while a hitherto unknown Continental imitation, probably an unofficial issue from the Aachen area, is perhaps a few years younger (no. 21).

There are no North German Wittens in the hoard, a coin type which was struck in rather large quantity from c. 1365, and this makes a date of deposition later than 1370 rather unlikely.

The bracteates of the Rådved hoard are often of the same types as in the Kirial hoard, and the geographical distribution is more or less the same. Most of them are from Hamburg (60.3%, as against 49% in Kirial). Of great importance are the differences, first and foremost the imitations of the Hamburg type, which are probably from Holstein (nos. 103-129), and comprise 237 pieces, c. 12% of the number of Hamburg coins. The attribution of these types is discussed; written sources from the late 1360's indicate that the towns Kiel, Flensburg (in Schleswig) and Itzehoe were striking coins, which were disliked by the Hanseatic cities of the Wendian quarter. These coins are found in other Danish hoards, too; Tved in Funen, Hornumkær near Vejle in Jutland, and Frøslev in Zealand. As the coins are not found in the Kirial hoard, which is supposed to be representative of the coins circulating in the early part of the 1360's, it is suggested that they were struck after 1365. Consequently, the hoard must have been deposited between 1365 and 1370.

Among the three other hoards mentioned above, only the one from Frøslev has Wittens. The Frøslev hoard is therefore thought to be one of the oldest hoards with Wittens.

It is argued that the Rådved treasure was deposited during the war of 1368 and 1369 between the counts of Holstein and some rebellious squires in Jutland on one side and the Danish king Valdemar IV Atterdag on the other side. It is certain that it was hidden in a hurry, because the silver ornaments were cut from the garments and placed at the top of the jug. The original owner may have lived at the manor of Rådved, which is mentioned in the 14th Century (from 1355 on). The manor may have belonged to the king in 1368, but it is not known for certain.

The treasure was equivalent to c. 17 Lübeck mark. We do not know too much about Danish worth and prices in the 14th Century, but the amount is comparable to the one which the town church of Assens in Funen had in cash in the 1370's (which is seen from the annual church accounts, the oldest ones preserved in Denmark).

Jørgen Steen Jensen
Nationalmuseet
Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling

Note

An article in English on »Danish money in the Fourteenth Century« was published by the author in *Mediaeval Scandinavia*, vol. 6, Odense 1973. It discusses also the wide employment of foreign specie throughout the century.

NOTER

- 1) Rådved by, Hansted sogn, Voer herred, gl. Skanderborg amt, nu Vejle amt. Iflg. oplysning fra Matrikelkortsarkivet skal matrikelnummeret nu være ændret til 15 f.
- 2) Rapport og fotografier fra Hans Jørgen Madsen, Moesgaard, j.nr. 1949; i kopi til Nationalmuseet (2. afdeling og Den kgl. Mønt- og Medaillesamling). Notat fra Hans Stiesdal, Nationalmuseet.
- 3) Finderen fik udbetalt en danefægødtgørelse.
- 4) Nationalmuseets Arbejdsmark 1977, s. 61-68.
- 5) Møntfundet fra Kirial på Djursland af JSJ under medvirken af Poul Dedenroth-Schou, Mogens Fenger og Vibeke Fenger, bilag om mønternes rensning af Gerda Møller og møntskattens malmgryder af Rikke Agnete Olsen, Nordisk Numismatisk Årsskrift 1970, s. 37-168.
- 6) For bistand ved bestemmelsen af denne mønt takkes Archivrat, Dr. Niklot Klüssendorf, Hessisches Staatsarchiv, Marburg. Klüssendorf har gjort opmærksom på, at det er et spørgsmål, om der her er tale om en officiel udmøntning.
- 7) Nordisk Numismatisk Årsskrift 1970, s. 149; Peter Berghaus: Phänomene der deutschen Münzgeschichte des 14/15. Jahrhunderts im Ostseegebiet, Acta Visbyensia IV, Visby 1973, s. 96.
- 8) Nordisk Numismatisk Årsskrift 1970, s. 150-153.
- 9) O. Oertzen: Die Mecklenburgischen Münzen, I. Schwerin 1900.
- 10) Oven anførte værk, s. 24.
- 11) H. Dannenberg: Münzgeschichte Pommerns im Mittelalter, Berlin 1893, s. 62 nr. 117; et godt udvalg af mønter fra 1300-tallet fra ærkesædet Bremen findes i Gödenstorf fundet, udg. af W. Jesse & W. Reinecke i Blätter für Münzfreunde 1940, s. 45-55.

- 12) W. Jesse: Der Wendische Münzverein, 2. udg., Braunschweig 1967. Mønter fra Oldesloe omtales ikke i samtidige skriftlige kilder (Jesse, anf. sted, s. 69), men henførelsen af disse mønttyper til Oldesloe er allerede foreslået af O. C. Gaedechens: Hamburgische Münzen und Medaillen, II, 1854, s. 343 nr. 1421.
- 13) W. Jesse i oven anf. værk, s. 86.
- 14) Bente Friis Johansen & Otto Mørkholm: Kilder til Danmarks møntvæsen, Nordisk Numismatisk Årsskrift 1960, s. 54 f., nr. 481, 483 og 488.
- 15) Et enkelt eksemplar af typen med stort nældeblad i glat rand (nr. 121) fandtes i fundet fra Klötze, Altmark, nedlagt efter 1424, Archiv für Brakteatenkunde, III, 1894-97, s. 28 nr. 42, afb. tvl. 32.
- 16) Møntsamlingens fundprotokol 45; summarisk gengivet af Fritze Lindahl i Nordisk Numismatisk Årsskrift 1952, s. 48-49.
- 17) Møntsamlingens fundprotokol nr. 352 samt Nordisk Numismatisk Årsskrift 1952, s. 46.
- 18) Møntsamlingens fundprotokol nr. 445; summarisk gengivet af Georg Galster i Nordisk Numismatisk Årsskrift 1942, s. 115, (Slågårdshuse).
- 19) Fundene fra Tved og Hornumkær dateres af Fritze Lindahl til henholdsvis o. 1350 og o. 1340-50, gentaget af undertegnede i Nordisk Numismatisk Årsskrift 1970, s. 154. Disse dateringer er åbenbart for tidlige, mens dateringen af Frøslev fundet til o. 1379, samme steds, er for sen.
- 20) Bengt Thordeman: Myntfyndet i Korsbetingens massgravar, Fornvännen 1932, s. 73 ff. Enkelte korrektioner i undertegnede's publicering af fundet fra Rønne kirke i Rønne købstad i 650 år, red. R. Egevang og J. Thoms, Rønne 1977, s. 44.
- 21) Sv. Tägil: Valdemar Atterdag och Europa, Lund 1962, s. 326.
- 22) C. E. F. Reinhardt: Valdemar Atterdag og hans kongegjerning, 1880, s. 432 ff.
- 23) De ældste danske Archivregistraturer, I, udg. T. A. Becker, Kbhvn. 1854, s. 194, 195 og 197.
- 24) Ses på litograferet kort fra midten af 1800-tallet, indhæftet i Sogneprotokol på Matrikelskortarkivet.
- 25) A. Bjerrum: Stednavne i Århus og Skanderborg amter, Kbhvn. 1964, s. 197.
- 26) Kr. Erslev m.fl.: Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen (Repertoriet), II, København 1896-98, s. 429, nr. 4071.
- 27) Landsarkivet i Odense. Assens kirkes regnskaber 1372-85.
- 28) Das Handlungsbuch Vickos v. Geldersen, udg. H. Nirnheim, Hamburg-Leipzig 1895, nr. 307 og 319.